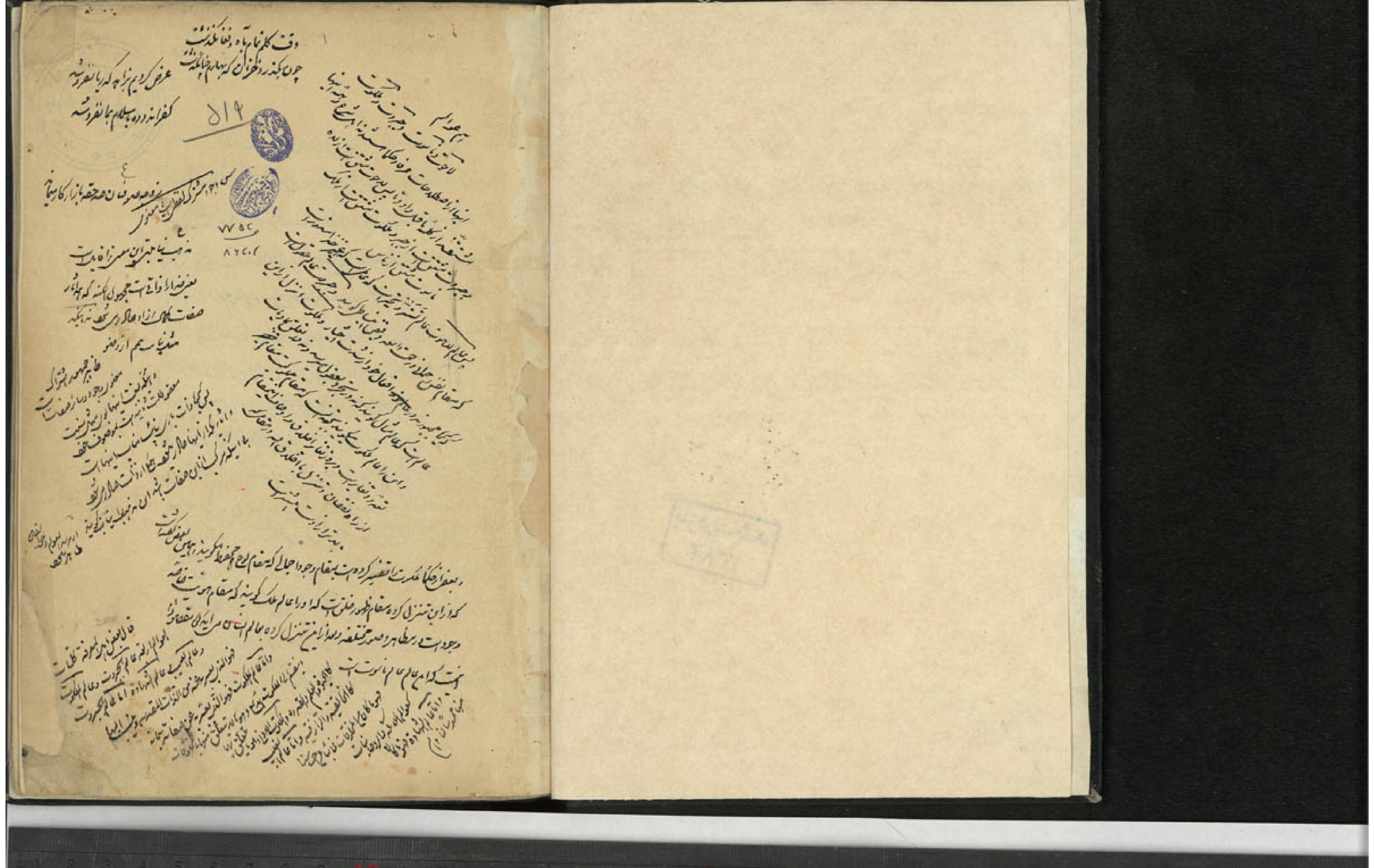

بازدید شد
۱۳۸۲

بسم الله الرحمن الرحيم

حديث الشريف سئل كميل بن زياد عن امير المؤمنين ع عن الحقيقة فقال ما لك والحقيقة فقال
كميل اولست صاحب سرك قال بلى ولكن يرشح عليك ما يطفح مني فقال كميل
او مثلك يخيب سائلا فقال عليه السلام الحقيقة كشف سبحات الجلال من غير اشارة
فقال زدني بيانا قال محو الموهوم مع صحو المعلوم فقال زدني بيانا قال ع هتك الستر لغلبة السر فقال زدني
بيانا قال جذب الاحدية لصفة التوحيد فقال زدني بيانا قال نور يشرق من صبح الازل فيلوح على هياكل
التوحيد آثاره فقال زدني بيانا قال ع اطف السراج فقد طلع الصبح قال الشيخ المحقق
كمال الدين عبد الرزاق الكاشي الحقيقة هنا السر الذات الواجبي اي انه لا يمكن لغيره بوجه ولما كان كميل من
اصحاب القلوب طالبا لمقام الولاية الذي هو مقام الفناء في الذات الاحدية اقتضى حاله السؤال عن الحقيقة
فاجاب عنه بما يدل على انها مقام عال بعيد عن مقام صاحب القلب لا يرتقي اليه الا صاحب الاستعداد الكامل
منهم بعناية فرد التوفيق والهداية وسابقة الحب العناية وهو قوله ع ما لك والحقيقة معناه اين انت
من ذلك المقام انك في مقام القلب مع وجودك ثم استخبر بعلمه بالسر فقال اولست صاحب
سرك اي الم يكن استعداد لذلك المقام مع اطلاعي على سرك وهو [illegible] الذي لا يمكن ظهوره [illegible]
القوة الفكرية فلا يطلع عليه الا من ترقى عن مقام النفس وقد تنور بالقلب الواسع الى مقام الروح [illegible]
ترقي الروح الى مقام السر [illegible] لطافته ونوريته وغاية تجرده وبعده عن مقام النفس
والهوى ويطلع على ذلك الا من [illegible] الذي هي الروح [illegible] التي هي النفس

ولهذا

ولهذا اطلق عليه السر مجازا والمراد بها المعنى الذي في جوهره من استعداد لذلك لترقيه عن مقام النفس بل
اطلاعه على سره بقوله بلى ولكن يرشح عليك ما يطفح مني اي يستعد لذلك المقام لكنه غير واصل اليه لان
رشح النور من صاحب الكمال انما يكون الى صاحب الاستعداد وهذا المقام يدل على انه في مقام الاستعداد
والتمكن وان يحصل في مقام القلب بعد ترقيه لم يصل الى مقام الفناء [illegible] اذ لو لم يكن ع في مقام
[illegible] التمكين في الولاية وهو مقام البقاء بعد الفناء في عين الجمع [illegible] مستغرقا في ذات الاحدية
لم يكن له وجود حين يطفح منه السر ولذا لكان لكميل في مقام الولاية مستغرقا في مقام الجمع لم يرشح اليه سر فكان ع
في مقام البقاء بعد الفناء موجودا بالوجود الموهوب الحقاني محلا للنور الاحدي كما وصفه [illegible]
به مخصوصا في ذات يطفح منه ذلك النور [illegible] تجلي العبودية ويرشح على المستعد [illegible] قال كميل
او مثلك يخيب سائلا معناه ان [illegible] او لو لم [illegible] بالمسؤول عنه بوجه لم يسأل عنه
ولو لم يستعد لادراك المطلوب لم يسع به ولهذا الطلب الوجدان [illegible] قال بعض العرفاء لم
يعطه لم ينبعث داعيه [illegible] قوله تعالى ادعوني استجب لكم ولهذا اجابه ع اولا بان
الحقيقة كشف سبحات الجلال من غير اشارة وهو الجواب [illegible] رتبته
[illegible] كان صاحب القلب هو مقام تجليات الصفات [illegible] لا احتجاب الوجه
[illegible] بحجب الصفات كما ان الجمال هو نور الوجه من دون الحجاب والوجه هو الذات الموجودة
من جميع [illegible] والسبحات هي انوار تجليات الصفات التي هي حجب الوجه وتسمى سبحات

المبدء الكمالات انوار تجليات الذات هي سبحات الجلال من غير اشارة اي بلا اشارة دليل عقلية او ورد حسية
اي الحقيقة هو طلوع الوجه الباقي بكشف حجب الصفات عنه لنفي سبحات وجهه ما سواه ولهذا
يبقى وجه ربك ذو الجلال والاكرام وقال سبحانه كل شيء هالك الا وجهه وكما قال النبي صلى الله عليه وآله
ان الله تعالى سبعين الف حجاب من نور وظلمة لو كشفها لاحرقت سبحات
وجهه ما انتهى اليه بصره من خلقه فهذا وكرم الله وجهه الى مقام
الفنى والبروز من وراء حجب الصفات الى عرصة كشف الذات ثم لم يكشف بذلك لعدم قدرة
قوة الاستعداد وعلمه بان ذلك الكشف قد يكون مستلزم كون صاحبه في مقام التكوين ولا يدل
على مقام الوحدة الا بالالتزام والتجربة لا تكون عن الصفات بل عن بعضها واثماره استزاد البيان
فقال عليه السلام محو الموهوم مع صحو المعلوم اشارة الى ان التلوين انما يكون لحسبان
صاحبه وجود غيره ثم بالتوهم وليس وجود الغير في الحقيقة الا نفسا موهوما استقر باستيلاء
قوة الوهم وسلطان على القلب فمن اخلصه ثم من غباره محي عنه ذلك الوجود الموهوم الذي
ليس للاغيار الا الوجود حقيقيا يحتاج الى الفنا ولهذا قال بعض العرفاء الباقي نف
باق في الازل والفاني فان لم يزل واشاره الى ان الابهام الذي لزم من الدلالة الالتزامية
هنا انما يكون لسلطنة القوة العقلية واعتبار العقل تكثر الصفات وامتناعه
من وحدة المحضة الواحدية فمن عرف الحق بالدليل العقلي لم يخلص

ع

عن حجب الصفات فلا يكشف الحقيقة الا لمن عزل عقله بنور يجي بخفي بالجنون الالهي
كما قال الامام جعفر بن محمد الصادق عليه السلام العشق جنون الهي وصحو المعلوم من غمام
كدورة الصفا وصفى عن كدر الاعتبارات وارتفعت الكثرات العقلية
عنه بنور العشق الحقيقي والحب الذاتي حتى بلغ صاحبه مقام الاخلاص
الذي اشار اليه بقوله عليه السلام كمال الاخلاص نفي الصفات عنه فصار علمه عينا
وعينه حقا وتوحيده شهودا وعيانا لا علما وبيانا ولما كان نفي سلطان
الوهم والعقل بطردهما عن طريق الحق عرفان ثم ان ذلك لا يكون الا بظهور
سلطان العشق وذلك لا يكون اختياريا ولا نفي التأمل وارادته فاشكل ذلك
عليه هتك الستر وطلب زيادة الوضوح فقال عليه السلام هتك الستر لغلبة السر
فاذا انغلب عليه هذا السر لا يلتفت الى الاستتار التي المظاهر ولا اشارة الا لظاهر
فيها وقوله عليه السلام جذب الاحدية بصفة التوحيد اشارة ان بعد ذلك
يجذبه الاحدية الذاتية الغير القابلة للكثرة الى التوحيد
الصرف في الوحدة المحضة التي هي حضرة الجمع ومقام الفناء وقوله
نور يشرق من صبح الازل على هياكل التوحيد آثاره اشارة الى التجلي المسمى فيلوح
بالحقيقة وهو نور يظهر من طرف صبح الازل الذي هو الذات المطلقة فيظهر على سطح الوجود باشارة تعالى بحكمته

کمیل ابن زیاد از حضرت امیرالمؤمنین سؤال کرد که ما الحقیقة یعنی حقیقت چیست
کمیل که از اصحاب کشف و قبول و مکتشف اسرار غیوب بود چون از حقیقت پرسید امیر
المؤمنین فرمود که ما لک و الحقیقة یعنی ترا با حقیقت چه کار که هنوز خداوند ادراک از
مقام فنا فی الله و معرفت حقیقة الحقایق انقطاع از علایق باید و دلبستهٔ دل و جان شاهد
جانان را شاید بعد از کمال استعداد مصادف این اسرار موقوف است بتوفیق هدایت
و متعلق بعنایات غایب است آرزو میخواه لیک اندازه خواه برنتابد کوه را یک برگ کاه
کمیل گفت اولست صاحب سرّک یعنی نه مرا صاحب اسرار خود ساخته
و به تجلیات انوار خود نواخته و نظر عنایات و استعداد داده و به تربیت رحمت در مراد
بروی من گشاده چون کمیل اخبار از استعداد خود کرد و مطلع بودن خود را بر اسرار
امیرالمؤمنین به دلیل آورد حضرت فرمود بلی و لکن یترشح علیک ما یطفح منی
یعنی بلی تو صاحب اسرار منی و قابل استفاضهٔ انوار منی و مستعد و لکن چون دریای کمال
من بجوشش آید از رشحات آن قلب تو بهرهٔ فیض کرده و هیچ تنگ نیست که بمجرد استعداد
مقام فنا و مرتبهٔ ادراک حقیقت بتوان رسید کمیل با هزار سوز و گداز عرض نیاز کرد
و گفت او مثلک یخیب سائلا و معنی چو مثل توئی سائل خود را کی نومید
گرداند که طلب کرد و کریمان نا امید نه بلکه طلب دو چندان مطلوب برادر همراه زند
کریم اگر سائل را بعطا مشرف نه سازد حتی از روی مطلوب دل او عقبه اخفی ادعونی

فاستجب لکم مصداق این دو حدیث و انا لکم من کل ما سئلتموه مصداق این معنی لا جرم بحکم آنکه
چون کامل مکمل مطلع بر مقتضیات استعداد شد تکمیل طالب بحسب استعدادش بر آن کامل بود
واجب بود حضرت امیر بجواب کمیل مشغول شده و فرمود الحقیقة کشف سبحات
الجلال من غیر اشارة یعنی حقیقت طلوع وجه باقی است بکشف حجب صفات از ذات و سبحات
وجه او ما سوا را فانی گرداند چنانچه غیر او هیچ چیز باقی نماند کما قال تعالی کل من علیها فان و یبقی وجه ربک
ذو الجلال و الاکرام و مصداق این قول نبی صلعم میفرماید حجبه ما انتهی الیه بصره من خلقه
پس حضرت کمیل را بمقام فنا هدایت کرد و بسوی بر انداختن حجاب صفات در وصول بعرصهٔ کشف ذات دعوت
کرد چون زیاده بیان طلب را نمود بزدنی بیانا فرمود محو الموهوم مع صحو المعلوم یعنی محو هستی
موهوم و صاحب شدن حقیقت از مقام کثرت یعنی از طریق علم یقین آمدن و از غل نفس کردن بجنون
الهی چنانکه ناطق صادق صلعم میفرماید که عشق جذبه ایست الهی که بیان بیرون آید از ذات معلوم از غمام
کثرت صفات صاف شود از کدورت اعتبارات و مرتفع شود شئون و کثرت عقلیه از او بعشق حقیقی
و حب ذاتی تا صاحب این مقام به درجهٔ اخلاص رسد که حضرت امیر علیه السلام باین اشاره فرمود کمال
الاخلاص نفی الصفات عنه یعنی عروج از واحدیت بعالم احدیت تا سالک از علم بعین آید
و از کونین با خویش بزبان حال همه این را گوید عشق را معزول کردیم و هوا را حد زدیم این جلدت
مدعی این عقیدت اخلاص نیست پس چون کمیل گفت زدنی بیانا حضرت فرمود هتک
الستر لغلبة السر یعنی ستر تو اگر چه طالب حقیقت است و در وجود آن تنگ نیست تا عقل ضعف

بر سر آن قادر است و عقل را حقه و آن غالب شود در این حال صاحب حقیقه محب حقیقی نیستی ؟

بلکه عالمی و عارف پس هرگاه سر قوی گردد و سلطنت در عقل ظهور یابد و نور عقل بنواسر انعکاس پذیرد چون

نور قمر در پرتو ضیاء شمس در نور عشق متهتک شود بعد از آن صاحب حقیقه گردد و سالک راه خدا پرستی

این مقام مقام مستی است تا مستی هر کس بقدر استعداد اوست بعضی گویند چندان خوردیم جام عشق که اگر

یکجرعه از این بیش خورده است شدیم و بعضی در جواب نویسند شرب الحب کاسا بعد کاس

فما نفد الشراب و لا رویت نظم من چون بزلال غم تو چون آب خورم هر چند بیش خورم تشنه ترم

چون کمیل اقرب استعداد بر باده بود زدنی بیانا گفت حضرت زنور جذب الاحدیة لصفة

التوحید یعنی نهایه غلبه سر قوت جذب نور ذات است در حضرت احدیت که اصلا در اینجا اعتبار

کثرت نیست هر صفت توحید را که مشعر بکثرت است اعتبار نیست در حضرت واحدیه که منشأ اسماء و صفات

است این نور چون کافور است که شرب مقربان است و حجرم یعنی جذب نور شرب حقایق شناز غیر یعنی نشان

نفته و نه اثری باقی نماند خوشا که هر پاره ها برقص اندر آید که رب متعالی کرا نمایه در آن جای غیری که گرد

سر گشت آرمی گرانی چون امیر المؤمنین بدین مقام دعوت کرد و کمیل عارف بود آنکه حصول المطلوب

نفی صفات و فنای در ذات اگر چه مقام ولایت است اما صاحب این مقام صالح تکمیل و هدایت

نه و ام که رجوع کند از اجمال بتفصیل یعنی از سکر بصحو باز آید بمقام استقامت که حضرت خواجه عالم

مامور است فاستقم کما امرت و نتیجه جرم کمیل باده وضوح بیان کرد که زدنی بیانا

حضرت زنور یشرق من صبح الازل فیلوح علی هیاکل التوحید

آثاره یعنی حقیقه ظهور نور است ذاتی واحدی که عبارت از نور وجه باقی که اشراق پذیرفته باشد از ازل ازال ؟

و تدریج شده باشد بر مظاهر صفات الهی و مجاری ذات پادشاهی که عبارت از اعیان موجودات

و این مظاهر را هیاکل توحید خوانند که اشاره باشد بآنکه مظاهر از روی ملاحظه وجه باقی که او رست غیر ظاهر

و لهذا بعضی عارفان گفته اند که در آیه کل شیء هالک الا وجهه شاید که ها در وجه راجع بشیء باشد یعنی هر چیز

از روی صورت فانی است و از روی معنی باقی و شاید که مولوی بدین اشاره کرده باشد گفت اشعر هو الله

شیخ دین گوهر دریای رب العالمین و مقصود از شیخ دین حضرت امیر المؤمنین علیه السلام است بعد از آن غلبات

سکر نفحات عشق گشته و نسمات ذوق و جذبات شوق عیان تمام سالک از دست کمیل برد و بیخود انه

زدنی بیانا گفت و مولوی از حال کمیل خبر میدهد چه روز باشد که این جسم رهزن بنوردیم میان مجلس جانان

حلقه حلقه بکردیم خراب دست ساقی خویش بگیریم بار دست که ما و بتها براوردیم بعد از آن حضرت فرمود

اطف السراج فقد طلع الصبح یعنی بیان علمی را که از وجه عقلی است ترک کن و نور عقل را نسبت

با نور چون سراج است نسبت زایل کن که طالب نور حق را از تجلیات جمال مطلق که بمنزله صبح است

طالع شده و عند الله تبلّج لا یحتاج الی السراج و مولوی بدین مقام اشاره کرده در آخر دفتر سیم نظم

هم چنین جویای درگاه خدا چون خدا آمد شود جوینده لا گرچه آن وصلت بقا اندر بقاست لیک ز اول

ز اول آن بقا اندر فناست سایه هایی که بود جویای نور نیست گردد چون کند نورش ظهور عقل کی باشد که باشد

سر او کل شیء هالک الا وجهه هالک آید پیش وجهش هست و نیست هستی اندر نیستی خود طرفه ایست

[illegible]

اندران مختصر خورده باشد زیرت چون قلم اینجا رسید و سر بشکست نیست پایان اجمال کلمات

حضرت امیر المؤمنین ع و چقدر از جهة زیاد نوع از لباس تازی عاری کرده بجلگه زبان پهلوی آراستیم

هر آنکه اصول ریاضی چهار است هندسه و ارثماطیقی و هیئة و ملاله موسیقی و مرتبه و قسم است تألیف اقلیدس اول بحث

از نسبت بعض نغمات ببعض میکند و ثانی بحث از مقادیر ازمنه متخلله بین النغمات میکند و هندسه علمی است

که از کم متصل میکند من حیث انقسامه بر حیث اوجه و کان خطا است یا سطح و جسم تعلیمی اتماطیقی کمیت حساب است

که در اقلیدس کرده است و شیخ در شفا تحقیق کرده که هیئة مجسطیه از اصول ریاضی است بلکه از فروع ریاضی است

د متعه بن [illegible] بطلمیوس عزیزه و در هیئة بحث از احوال اجرام کرده اند که شیخ در اشارات در بیان اثبات [illegible]

که این هیئة مدلله است و تا جزء بخصوصه و [illegible] اقسام حرکت افلاک و [illegible]

هر دو موضوع پس [illegible] در [illegible] بلکه در هیئة بحث از احوال مجسمات کنند [illegible] ذکر

کرده اند قال الخواجه الطوسی فی تحریر اقلیدس فی [illegible] المجسطی [illegible] فی لغة الیونانیین

[illegible] ذلک الکتاب [illegible] بطلمیوس [illegible] الهندسه معرب اندازه والهندزه

والهندازه فی الفارسیه هندسه فی لغة الیونانیین [illegible] قال افلاطون [illegible]

من لم [illegible] فی هندسه [illegible] و اصحاب قسمان نظری و عملی و النظری [illegible] تماطیقی

[illegible] همین [illegible] در عهد شاه عباس [illegible] در اصفهان [illegible]

[illegible] که [illegible]

[illegible] همین [illegible]

[illegible] نوا [illegible]

[illegible] عجم و کردستان

[illegible]

[illegible] داوود که [illegible]

[illegible] را [illegible] و [illegible] در اینجا [illegible]

[illegible] و در [illegible] حسن [illegible]

شهر [illegible] صفوی [illegible]

جعبه [illegible]

[illegible]

شیروان ... از کنار باب الابواب و دربند است که اسکندر ذوالقرنین بنا آن بوده از یکسمت به دریای خزر و از یکطرف به دریای گلزار شده ... شاخی است از اقلیم پنجم طول ... عرض ... ارمنیه

انوشیروان حکم خاقانی از آنجا

شاه عباس ... خلف سلطان محمد صفوی ... سلطنت کرده

خاقان شاه اسمعیل صفوی از ... بیستم ... نسبش از اولاد ... موسی کاظم علیه السلام ... که از اعاظم ... ترکمانان است ... پنج سال سلطنت کرده

بیا ای جان گوشه فرزندم / بنه گوش بر گوهر پندم
... / ...
شنو پند ... / ... کار کن

[illegible]

هو العلی

حمد بیحد و ثنای بیعد خالقی را سزاست که از تزویج عناصر اربعه و امتزاج کیفیات ... عروس عرصه غبرا را ... بنات ... سبحان الذی خلق الازواج کلها مما تنبت الارض و من انفسهم و مما لا یعلمون ... و سپاس بی قیاس ... که ذات مقدس ... از شائبه ... منزه و مبراست ... ولم یتخذ صاحبة ولا ولدا ... رسول مسعود ... و آله ... اما بعد غرض از نگارش این صحیفه ... عروس ... چون امر ازدواج ... شریعت طاهره ... نظام عالم ... مقرر گردید ...

عهدنامه

الحمد لله الذی امرنا بالتزویج ... الکاملة ... والصلوة والسلام علی محمد اشرف الانبیاء ... و علی آله ... الدجی علیهم صلوة الله الملک ... السماء ... بعد از آن ... حمد و ستایش ... غرض از صورت نگاری ... مقصود ... این صحیفه ... که ... ازدواج ... مقصود ... عقد ... آورده ...

[illegible]

قصیده

ز آبادی دلم خوش بو ز ویران سوی از آن دارم | سبب خاطر مختصر آن داستان از دوستان دارم
بجعدی بلبلا گفتا تو در ویرانه جا داری | من اندر گلستان و در شاخه سرو شبان دارم
بگردان رو از این ویران بیا با من تو در بستان | ببین چندین هزاران سرو کاج ارغوان دارم
بپاسخ جغد گفت ای بلبل ارزانی تو را گلشن | مرا این بس که در ویرانه مأوی و مکان دارم
اگر ویرانه بد بودی چرا پس دختر زهرا | خرابی نشستی کز غمش آتش بجان دارم
نخواهد شد فراموشم سر پا چادر زینب | که در هر لحظه صد بار این غم اندر جان دارم
گذشتم از گل احمر پس از مرگ علی اکبر | نه شور سروم اندر سر نه میل گلستان دارم
تو بر سر شور رشن شاد و یاس ارغوان داری | من اندر لاله دل داغ عباس جوان دارم
تو شادی با عروسان گلستان داری ای بلبل | من از ناکامی قاسم دو چشم خون فشان دارم
بطفلان حسین شد ظلمها از کوفیان اما | دل پر خون ز دست و هجران شامیان دارم
تو شکوه داری از شر و بستان دغل کافر | که من هم شکوه دارم ز دست ساربان دارم

حکایت لقمان

بود لقمان نیکبختی را رفیق | خدمتش را ملتزم در هر طریق

آن یکی در خدمت آن پاک سیر | این سران را مهربان تر از پدر
خواجه را شد طور روزی پر خوان | یک گوارا میوه آورد ارمغان
میوه چند از گوار آن ذو المنن | داد لقمان را بدست خویشتن
گرچه انعام تو جان پرور بود | گر ز دست خود دهی خوشتر بود
خورد لقمان میوه‌ها را با نشاط | هر یکی خوردی فزودی انبساط
از نشاطش کز جبین او نمود | خواجه را در میوه صد رغبت فزود
چون یکی زان میوه برد اندر دهن | شد دهان خواجه زان تلخ و دژن
دیگری برداشت دیدش تلخ تر | طعم حنظل بیش طعمش نی شکر
گفت لقمان را که ای شمع رفاق | چون فرو بردی تو این زهر از مذاق
چون چشیدی با نشاط این صبر را | آفرین این طاقت و این صبر را
گفت لقمان سالیان بس دراز | من شکرها خوردم از دست نیاز
گر یکی تلخی از آن دستان چشم | کی روا باشد که رو در هم کشم
کام من شیرین از آن کف سالهاست | لحظه هم تلخ اگر باشد رواست

بس علامت از نود کام بود
زهر اگر انگاره شیرین بود

این علامت نیست جز افسانه
رو بخوان افسانه با دیوانه

این خیالات همه طیف المنام
دیده بگشا نه چنین عنبر نام

چون تورا استاد باشد مجتهدش
کی توانی یافت ستر شکلش

می فریبی عام را از او تمام خود
خویش را از صفات و از اعلام خود

هین مگر خامه این پندار ها
دم مزن از اعلام با پندارها

زو مزن دم از ستاری مزن
عنکبوتی گرد شهبازی متن

ای اصولی پیش جعفر دم مزن
از قیاس و رای و استحسان و ظن

پرده بر خیز از اکار ها
مشوی رسوا ازین پندارها

جان علوی خاک را زنده کند
جسم بیجان خاک را گنده کند

گر تورا در خانه باشد دلبری
دلبری از جمله از همه بهتری

چونکه مرد از خانه بیرون افکنی
یا بصحرا یا به جیحون افکنی

ور نه ننگی و سراسر خانه ات
گنده از گند جنازه ات

پس اگر در دل نداری یاد دوست
مرده باشد سینه ات کجای اوست

مرده را از خانه بیرون افکنند
کی درون سینه اش می پرورند

گر نه با خود مرده داری ای پسر
پس چرا گندیده یا تا به سر

گند کبر و گنده حرص گنده آز
گنده کینه گنده حسد دراز

گنده گفتار بد و دشنام تو
گنده آن کردار نافرجام تو

جمله اینها بوی گفتار دلست
وای آنکس کز دل خود غافلست

دست و پا برگ و خبر از اصل است
امتیاز تو از اینها از دلست

خانه ات گر از دگر هر سر است
لاف کم کن جامه ات از خر پرست

خر چه باشد هیچ دانی ای پسر
آنکه باشد از دل خود بی خبر

با خبر باش از دل خود ای رفیق
تا نیفتی اندرین چاه عمیق

چیست آنچه فکر بازار و دکان
فکر حجره فکر ایوان و فکر آن

فکر امر و نهی و جاه و منصبت
خانه و اصطبل و جل مرکبت

فکر درس و بحث آن تدریس تو	فکر وعظ و منبر و تلبیس تو
این همه چاه است چاه پیکران	دست وا زن خویشتن را وارهان

حکایه

ان یکی حاکم بود در شهری امیر	اهل ان شهرش همه فرمان پذیر
از حکومت عاقبت معزول شد	بود آگل بعد از ان ملول شد
خواست از ایوان و در محراب شد	آتش سوزنده بود و آب شد
دست زد بر دامن ورد و دعا	روز و شب در توبه از ظلم و جفا
در عمل عامل یزید ثانی است	عزل چون شد زاهد گیلانی است
حاکم منصوب زهر ارقم است	چون شود معزول موم و مرهم است
حاکم معزول نور دیده است	هر فقیری را رفیق و آشنا است
بیر معزول آنچه ادرار و دعا	خوانده اندر مسجد و صحرا بها
پیچ بر دی ورد و روز و شب نگرد	باز گشتی سوی ابعضب نگرد
مبرزی اندر میان شهر بود	هر کس آنجا از تقاضا بهره داشت

رفت میرزا بر در مبرز نشست	سعی جهل ابریق گل آورد دست
هر کرا ابریق زجا بر داشتی	از لوای امر و نهی افراشتی
ای درین مبرز توان ابریق دار	دست از این ابریق این مبرز بدار
رو بشهر خویش آنجا شاه باش	صاحب تاج و نگین و گاه باش
این نشان را بین که این در زنگ	شیشه در راه ان ور دست سنگ
نی نشان بل کودکان نی سوار	نی نشان بل فنجه کان کشت زار
ای کلید ملک جان در دست تو	خاتم جم در نگین انگشت تو
از چه چیرا نی چنین و سر به پیش	همچو طفلان دیده در زیر خویش
دست و پای خود چرا گم کرده	تو مگر تا توله پا می خورده
رنج بار بیکه دوری پیش نیست	راه چندانی تو را در پیش نیست
راه نزدیک است مقصد بس بزرگ	یوسف اینجا و تو هم اغوش گرگ
گر چه بینی راه دور آید دلی	چشم تا بر هم نهی در منزلی
ده چه منزل کشور ملک ابد	روشن از نور خداوند احد

زیبا کن صفحهٔ ناسوت را   کن تماشا عرصهٔ لاهوت را

ابن یمین پرسید از پیر خاره   سنه   حرفتی داری و یا بیکاره

گفت من دارم همایون پیشه   نیست جز آن پیشه‌ام اندیشه

مقریم قرآن خوانی شغل من   هم بخلوتگاه و هم در انجمن

نیست جز از مصحف حق یار من   حفظ آن در روز و شب هنجار من

گفت از قرآن چه میدانی بگو   گفت یا ابن بشر کلوا واشربوا

گفت دیگر گفت دیگر نیست یاد   نیست در قرآن بجز این سیماد

من ز قرآن غیر این نادیده ام   ملکه از استاد هم نشنیده ام

مینخورد دهقان چنین شیرین گذر   سنه   که نخورده سرو بازرگان شکر

روستا بوسه لب یک پیرزن   چون ملک شه لعل خاتون ختن

هر که از حاجت کند دهسعاین   سلسبیل اندر مذاقش یار کین

با زنان بسکو سخن از میل و خال   سنه   ذرهٔ بی نیزه و جنگ و جدال

طوطیان فهمند شکر هندیان   ماکیان نراز هندویان مخزان

[illegible]

دل ملول از جبه و دستار شد   سر ازین عمامه‌ها بیزار شد

آتش افکن جبه و دستار را   پاره کن این خرقهٔ پندار را

آشنا نه زرگنی با شاه کن   حکم بر گردان و مهر و ماه کن

باز شو بر ساعد سلطان بپر   تا بکی چون خرمگس بر فرج خر

عندلیبی شو بگلشن جای گیر   چون جعل تا چند در سرگین اسیر

چونکه بر خود می‌پسندی ای پسر   از برای کیمو بزی دردسر

در دو سر نیکش با قند و نبات   شکر شیرین تر از آب حیات

چون دهی کابین سکن با جهیز   از چه خواهی پیره زال کهنه خیز

رو ازین کابین عروسی را بخواه   که زند صد طعنه بر خورشید و ماه

گر نمی‌سازد بشوی خویش زن   یا ز فقر او بود یا از عنن

شوی اگر با زن نسازد در جهان   یا ز زشتی یا ز خوی زشت دان

چند در اطلاب سطلنج ای اخی   همسر با ساربان سطلنجی

چون نفر سوز تست آن کهنه نگار   دل بکن فی‌الفور ازین دور سنبار

هیچ دیدی اهل دنیا را کمی	کار بگو بید در دین هست اندکی
زینت دنیا چه باشد این و آن	پس چه خر باشند این دنیا خران
چند گوئی باز گردم بعد ازین	سالها بگذشت میگوئی همین
تا بکی فردا پس فردا کنی	خویش را رسوا ازین سودا کنی
روزگارت شد که فردا گفته	باز در جای نخستین خفته
من ندانم کی بود فردای تو	وای بر تو وای بر فردای تو
هین بگو فردا و پس فردا دگر	بلکه آید عمر تو فردا بسر
چون خیال او ترا مجنون کند	من ندانم وصل او چون کند
این بود تاثیر تصویر خیال	پس اثر یارب چه باشد در وصال
نام او تاراج در جانها کند	روی او یارب چه طوفانها کند
رحمتش رایت رحمت چون شود	گفتش این خجلت چون شود
این بود بازیچه و لهو حقیر	خود چه باشد یارب آن لطف کبیر

وفات سلطان محمود غزنوی در چهارصد و بیست ۴۲۱

ماه المتقین

ان الحضرات تقتضی العقول السلیمة

الله خلق البحبة من المنازعة

دشمنی جز بهر او ای جان مکن		غیبت خود بشنو بجای خویشتن
سبحه بر کف گیرد و زهد و هوس کند		لیک یاد دانه و شور کند
خوش بود سجاده بر روی حصیر		گر نه صد دامش نهان باشد بزیر
هین بیا پس مانده شیطان خوریم		هین بیا از خوان شیطان ان خوریم
خوان چنین بنهاد از هر سو بپیش		کاشه از ابا بامن بلیس
	حکایت	
پادروان یک مور ضعیف		یک دو روزی در بهاری با حریف
کرد پرواز و بدیواری نشست		پس بگو و نازید چون طاوس مست
گفت اینک من عقاب ابتین		چیرم سرات تا چرخ برین
هم منم شاهین برج اقتدار		کرکس نم صید بازانم شکار
شاهباز ساعد سلطان منم		پادشاه جمله مرغان منم
هم منم آن هدهد شهر سبا		هم منم فرخنده بال و پر هما
ما خود امروزیم ای یار عزیز		بل فزونتر از هزاران پایه تیز

[illegible]

در بهارستان فیض لم یزل / از نسیم فیض فیاض ازل

دیده بگشودیم از خواب عدم / شد عیان هر ذره را چند اسم

پس ز نورانح عدم سر بر زدیم / تا سر دیوار دنیا پر زدیم

بر پریدیم از عدم گامی سه چار / تا سر دیوار بیت روزگار

تا ز شهبازان اوج عز و شان / تا ز سیمرغان قاف مدعیان

تا بجز نامی نشنید از وجود / تا ز آتش دیده چیزی جز دود

چون ز غیر خویش آگه نیستیم / نیستیم آگه که خود چیستیم

چون نه از هستی هستان آگهیم / نام هستی را همی بر خود نهیم

من کجا و هستی ای جلیل / پشه و عز کجا و بار پیل

حکایت بهلول

باز زان سید سخن از قیل و قال / لا ز راه دیزه و خلق جدال

شیخ بهلول از قضا در راه بود / نور رویش رشک مهر و ماه بود

چون خلیفه دید از قصرش عیان / حکم بر آوردنش کرد آنیان

بی

[illegible]

پس دویدند از یمین و از یسار / بهر آن خدمت غلامان تتار

چونکه حاضر کرد او را نزد خویش / خواند و گفت ای بزرگ دین و کیش

هین بگو زان شیخ جان آخر نوی / کز تو شد پشت مسلمانان قوی

در قضا بنشین و حکم حق نما / خلق را تو رهبری بر حق نما

داد او را پس ز ریا و خلعتی / تا فزود شیخ اسباب طلعتی

با خود او را برد روزی در شکار / تا کشاندش تا به استکبار

شیخ شد بر اسب پشه در پیش او / پس غلامان در پس و در پیش او

گرد در صحرا طلوع از پیچ و تاب / چون حمل کاید به برجش آفتاب

با خلیفه بود شیخ اندر سخن / پند میدادش تا وجه حسن

ناگهان دید افتاده روی خاک / فضله لکن ز کرمان چاک چاک

بر زمین چالاک جست از پشت زین / حرفها با فضله بگرفت آن غمین

گاه گاهی گوش بر آن فضله داشت / گریه میکرد و به رو دیده داشت

شاه گفتی شیخنا مجنون شدی / عقل را بودی چه در هامون شدی

سلطنت سپهر طلعت گورکان ... سال بوده
در سنه ... و هفت

هین بگو این چه دلاور بوالعجبی است | که بود مایه سر این فتنه زیست
هنر زن بنشین همچو خورشید جهان | کن تماشا آشکارا و نهان
دست کوته کن از این دیوانگی | رو بیا در افسر فرزانگی
شیخ گفتی در جواب آن شاه را | پاک بسپردی ز خاک آن راه را
که بیازارم با تو دیگر رد بره | این تو دستاهی و این خلق سیه
زانکه زین فتنه گرفتم پند خود | می برم از خود سخن این پند خود
پس خلیفه گفت ای شیخ جهان | گفتگوی فتنه کن با من بیان
با خلیفه گفت آن شیخ کبار | فتنه میگویم بهم سنگ تتار
عطر من عطر بی نموده بجهان | فرقت از سر یافته پیر و جوان
چونکه با آن نسبتی همبرده ام | حال من اینست کآورده ام
عالم بدهر هر کس ز ارشاد و گدا | این زمان عالم ببین ای مقتدا
رنگ نمای دنی پر غرور | ای لب ولیها که بنگر بید ز دور
چون شود نزدیک بر زد هر دست | های عقل عاقل از شد فتنه تب

ملا رومی
جلال الدین محمد بلخی رومی
ولد شیخ بهاء الدین ولد ...
و دختر زاده سلطان محمد
خوارزمشاه تولد
در سنه ۶۰۴

نام پدر ملا رومی عماد الدین ...
مشهور بهاء ولد

هیچ پیرامون جفتها مشو | عقل و دین خود مده بر بیهده جو

نیز ای طوطی گلزار وصال | وصف شکر کن ولی از روی حال
شکر فشانی نما چون عارفان | نامها از شکر شده گویان شکفان
گرچه نامحرم کلامت شکر است | گر نبش منما حرف او چون او حرامست
این شکر نی شکر نی باشدی | زانکه مهر شاه در وی باشدی
باز شکر در بستان او فتاد | حق بشکر داده شکر بر داد ۲
باز از آن شد شکر و قند ننگ | دست مبر پای شهان از نان خشک
باز خیر خسروی خورشید زد | باز دل در اضطراب افتاده شد
دین و دل در راه جانان داده شد |
باز فدا زان شد در شهر ها | باز خنده آن شد جان از بهر ما
باز در جوش آمد از جان می | تازه شد زان جوش باز آواز نی
باز نی فغان در آرد ساز کرد | عاشقان حق تحقق و ساز کرد

نی زخود هرگز ننالد بی سبب / تا نیفتد قلب اندر تاب تب

در درون آتش بتقش چون فتد / از برون فریاد او نی بکند

پس بگوید نی حدیث راز دل / در حدیثش هر دو عالم با بکل

نی هر آنچه گفت نی از نی بود / بلکه از راز درون وی بود

هر که بر حق کرد رو حق رو بوی / او درو گم می شود چون مست می

رهرو راه خدا شد چون حسین / تا بحق چون بگذری از نفس تن

انچوش کاو حق نموده رو باو / کاو شود در هر دو عالم ماه رو

پرده پرده نور بر او کرده باز / تا نماید با خدا هر دم نیاز

بلبل دل گلستان قلب وی / شورشی افکنده اندر نای نی

چون خروشد بلبلش نی در خروش / می در آید با دو صد افغان بجوش

آتش دل چو زند شعله چو می / بیشتر گردد از او پس سوز نی

چون فزود از عشق حق در قلب تنگ / پرده پرده سر او بین رنگ رنگ

رنگهای عشق سلطان چون شرر / می بسوزاند بعالم خیر و شر

پس هر آن رنگی که رنگش خوشتر است / چون سلیمان قلب وی انگشتر است

رنگهای عشق مطلق چون شرر / می بسوزاند بعالم خیر و شر

رنگهای او ورای رنگ هست / محو رنگینش عقل و رنگ هست

پس نی از زدی هر دم آوازی کند / جان از آن آواز خود بازی کند

ظاهر آرد سر حق را مو بمو / هر نوائی حق نماید جستجو

حال حال عشق حال قلب است / قلب ما خود معدن سر خداست

گاه صمت ار کهی در گفتگو / می در آید که بیند روی او

دربیان اینکه هر کس دو خانه و دو حال دارد ظاهری و باطنی

هر کسی چون نی دو سر دارد به تن / یک سری از سوی غربت یک وطن

این وطن باشد گلستان خدا / غربت جان این تن است ای چندی

جان چه در تن شد بگلشن خلد / رونق بازار رضا دل برد

در وطن بینی هزاران رنگ نور / مرده بینی زنده چنان چشم کور

صد هزاران زنده در غربت بمرد / در وطن لذت ز طعم جان برد

[illegible]

گلشن بت عرفان خلد حق مجید	هر که در وی گشته آن گلشن بدید
دو دو گلشن گورساز و گلخنی	بازوار و گلخنی از گلشنی
شرح حال گلستان بشنو ز من	زن غریبی رای نهاد در وطن
نزد عاشق وصل جانان گلشن است	گلستان در بزم هجرش گلخن است
شهر غربت نا خطا و نی ختن	غربت جان نیست غیر از این بدن

همچو لقمان عاشق یک رنگ حق	گر وی آمد جا اهلین را طعن دق
گرچه بودی لیلة القدری بر او	لیک نور جلوه دیدی رو برو
از حبش بود آن حکیم رهنمون	تیره ظاهر لیک پر نور اندرون
دید مردیش که در شبهای تار	سجده وی بهر حق بی شمار
روز چون آن لیلة القدرش بدید	از تاسف آه سرد از دل کشید
گفت یا وی شب مرا پیدا مکن	از حضورم همنشین یار کن
تا که در شبهای تارم در کوع	خیزم اندر ظلمت شب در خضوع

در بیان برای خدا

[illegible]

چون شب و گلر شد اندر نیم شب	در خضوع آمد حکیم از تاب رب
رفت بربالین مولد لطف خبر	تا که در رحمت باشد ای جان عزیز
نور بار از رحمت حق شد زمین	گوش کن آمین بجبه ابر جبین
خضر در ظلمات خورد آب حیات	تا شود صورت رحمت جلوه‌هات
این رفیقان چون ندیم حق شدند	نیز با منطق مطلق شدند
نغمه‌های ذکرشان در صبح و شام	فی صورت العشق ترفع کالحمام
خیز خواجه بین رفیقان با ملک	در سلک فتنه چون مه بر فلک
رو نشین با مه رخ سیمین عذار	تا که بینی سر خدا با آشکار
همنشین با عقل اول شد وحی	تا بیابی آنچه میخواهی همی
همنشینی گر کنی با یار کن	پرده‌های دل پر از اسرار کن
همنشینی کن که تا خوش شوی	وارهی از جسم جان مطلق شوی
رنگ و بوی رخی نیری رد گذار	رو بیا در روی دلدار یار

[illegible]

هم‌نشین تو با شهان پاک جان	تا بماند شاهی تو جاودان
رو نشین با خاک درگاه همه	حکمرانی کن بکل ماسواه
پس جنبش گفت آن خواجه مخواب	کادرم از ظلمت شب تو بتاب
پس وضو کردم از خون جگر	تن رخ خون توئیم هین از اشک تر
خواجه از خواب بیدار	و جواب داده
پس نظر بگشود خواجه گفت کای	زنگیک بیدار نوشم جام می
خیز و رو گفتا خدا لا تقنطوا	حق ببخشد جرمهای گفتگو
رو خدای ما کریم است و رحیم	رحم خود را بکرد کی کریم
جای خواب آر و خطای تو بچاب	بعل با نیز مباش ثواب
این بگفت و رفته بخواب اندر چو خور	کو رود برابر با بر خاک در
چون حکیم این دید رفته تا بوس رفت	جسم جان در راه جانان داد و رفت
خواجه صبح از نوش کردی یاد گفت	شب گذشتم زند شب از خواب خفت
اشب الله مرا بیدار کن	با همه کرامانم بیدار کن

چون بر

چون شب دیگر که سلطان ظلم	اندرین مینای گردون زد علم
پس زجا برخاست لقمان حکیم	از برای طاعت یار قدیم
خواجه از بهر اندر بحر غفلت گم شده	چون سکندر در دل ظلمت شده
پس جنبش آمد و بیدار گرد	گفت این خواجه بسی گر خورد
خیز یک شب تا ببین حامدان	جمله بر خاک مذلت ساجدان
خیز ببین کین نور از خسار کیست	این بگاه صبح ز انوار کیست
جمله موجودات هر از عشق یار	در ضیا روشنی خورشید وار
شب روند شب زنده‌ها بین در رجال	دست در گردن گشته با نور جمال
خیز و این اسرار این انوار بین	مه رخان و گلشن و گلزار بین
خیز ای خواجه که وقت خواب نیست	تشنه لب در خواب خشکی سیراب نیست
خواجه سر برداشت از خواب گران	گفت زنگی بس بهتر بسن خوان
چیست این بیهوده از غوغای تو	بانگ در چشم زهره بر لقمان زد
وین همه آواز و این ادای تو	داد لقمان دل ز آب دیده تفت

[illegible]

رفت در محراب طاعت در نماز	در حقیقت پشت یار و در مجاز
در سجود او له به وشد یار گفت	کی پسر مهر خدا ات باد جفت
گرچه من دران دو شب خوابیده ام	رشته مهر خدا ببریده ام
لیک محروم رفیقش شب کمن	در ز نور مهر تابش یار کن
خیز بیدارم کن از خواب گران	تا ببینیم جلوه های جانفشان
پس چه شب شد خواجه ستانه بخواب	رفت لقمانش بسر چون آفتاب

بیدار نمودن لقمان خواجه را

گفت خیز ای خواجه بنگر جمال	کن تماشا جلوه نور جلال
خیز کاشب عشق در دل جا نمود	مهر حق در جسم و جان ما نمود
خیز کین نور بنا از دعا	لیس لله ثان الله سمی
تا صدف در بحر گشاید دهن	می نماید لؤلؤ لالا بدان
تا نسوزد شمع در بزم حضور	کی فروزد نور چون رخسار حور
تا ننالد بلبل از شب تا سحر	کی بشاخ گل نشیند مهر در

تا نیفتد

تا نیفتد جامه پیش آفتاب	کی شود سفید چون در خوشاب
تا نچیند غنچه گل جور خار	کی شود محفل نشین بزم یار
از گرو بیرون نما نفس ای دغل	ان نفس المرء فی رهن العمل
تا که گشتی پیر در این کهنه دیر	جلوه ننمودی از معشوق سیر
تا بکی باشی در این ظلمات خواب	سر برآر از خواب خوش چون آفتاب
خواب خواهی گر بسیار ای امین	با هزاران غصه در زیر زمین
خیز تا زین بحر ظلمت بگذریم	جسم و جان چون کشتی نور آوریم
خیز تا مجنون شویم ای ذوفنون	سر عشق لیلی اتی زه فکرون
هرچه غیر از عشق در ره باطل است	تیر زهرآلود شیطان دنی است
هر که بنهد شور جانانش بسر	کور و کر را تر فتد در گل چو خر
کار این دنیای دون سودا شبست	سهل شمارش که بد ریوا شبست
هرزه ریز رهزنست این دنیای شوم	گرچه عاشق بر زند از چین و روم

مثل اهل دنیا

هر بجنبد بن غنچه گردد گلی	در نوا آید ز عشقش بلبلی
پاسبانها کنندش در بستان	تا که خرم گردد از وی بوستان
تا که خرم گردد از وی بوستان	عطرش عطر گلخن و گلشن کند
چو دو روزی بگذرد زان [illegible]	رنگ زردی آورد بی بو شود
بگذرد چون دی در آید دیگری	بر سرش از عطر و عنبر افسری
این جهان چون گلشن و اهلش گلند	کار ایشان زانه بلبلند
هر یکی دی عاشقند بر گلی	گرد آن گل افکنندی غلغلی
پاسبانان دیدمی این مردمان	جلوه با کان پر شکر گمان
خویش را ایدر حق چون گل مکن	تا نیفتی بر زمین از بیخ و بن
زین طرف گر رو نهاری دلی	زان طرف بینی ضررهای جلی

جا برای سرو آزاد کند

حکایت

رفت گل خور سر تا شکر خرد	تا که شکر در خانه‌اش تب برد
شکری گل و در کف میزان نهاد	مشتری هر شکری چون زر بداد

گل بجای سنگ شکر خر چه دید	عاشقانه سوی منقوش دوید
مشتری زان گل بدزدیدی بدست	شکری چون حال دیدی چشم بست
فرصتی زان گل چه دیدی لخت لخت	می بجاییدی به دندان سخت سخت
عارفی گفتش که ای نادان چه کرد	از شکر کم کردهات زین گل مخور
سود پنداری تو کز گل میخوری	لیک زینو از شکر نقص آوری
جز ضرر بر مرد نادان سود نیست	گل خورا از عقل نفع سود نیست
زین و بنا هر انکس خورد و مرد	او ز جان سنگ شیرین نخورد
پای تا سر حیله و بنا فلکست	شکرش زهرست و زهرش کلفت است

خواجه اسب سبز چون مستان بخواب	سرگران بود تا برآمد آفتاب
چون زبالین سر برآورد آن بهشت	بر رویش افتاد شوق زیع رگت
داد لفظها حبوب اسوخ گفت	رو گنار رو دنبل این کار حیف
از زمین را هیچه خال گلعذار	هش دار زان خط و حقص بکار

رفت لقمان مگس و پایش نمود	تا که از زرع پرده فرو درون کشود
چشم خضر رو بعالم سر بسر	کشت و زرع خواجه اما بار ور
خواجه بسیار گشت شد برگشت زار	دید زرعش مگس بار او رده بار
حب خرزرع جای حمص جای جو	ماش و ارزن جای قوم اندر رو
گفت لقمان را طپش آن رو گشت	که چرا سعلوس کشتی زرع دگشت
پس جلیبش گفت کای خواجه چرا	گشته پرطیش از این ماجرا
صبر کن تا خطه چینی ز بعس	گفت کی اما چنین کاری ز کس
کی نما به کس ز جو گندم درو	گفت شاید حق دهد گندم ز جو
نی تو گفتی حق کریمست و رحیم	رحم خود را نگیرد کی کریم
گفت این بیهوده ها بر من مگو	گفت تو را زخواب بینما جستجو
خواجه پند از این حکایت بر گرفت	شد زکار روزگار لقمان در شگفت

در بیان ادعاء و حرکات بیجا نمودن

طوطیا ای نغز اسرار یار	لفظ بگذار و بر و معنی بیار

۲۰ تم

چونکه دیدی اصل چیزی در اصول	پس بشو با کار بیهوده قبول
قطع کن دعوای زهد و سروری	تا بدام اندر نیاری هر خری
از اصول فقه خواندی و اصل	خلق را از حکم منما قطع نسل
تا که استصحاب جهت کرده	از خدا اصل برائت برده
چون نمی فهمی وجودی از عدم	از عدم اصل مکش اندر قسم
جمله اموال مردم از اصل مباح	میخوری ها هر روزه و در شام و صباح
رای تو اینست در این مسئله	که خوری اموال کسان با بسمله
نه فروعت محکم است نه اصول	خویش بینی نه خدا و نه رسول
نحو خواندی چون برد محوی تو سی نحو	تا بیاری نفس خود را از گرو
چونکه عامل و معمول را خواندی	میتوانی صرف سازی پول را
نقد عمر خویش صرف دین نما	خویش روشن کن چه راه رهنما
از علوم ظاهری و باطنی	سعی از خود کرده کبر و منی
خوانده معقول و منقول و رجال	هیچ کردی کسب اخلاق و کمال

زی نهادی اسم دنیا او دست / سنگینی بر پیش چون مستان است

هر کسی بر طبع تو رفتار کرد / مؤمن است و متقی با عار و درد

هر که رو بر تو نیارد کافر است / ارتداد این است و فسق ظاهر است

پس تو با این نفس دهقان کار خوب / گشته میزان حق با طلب و کوب

عادت از خود ابه ای گیر و عمل / حقه مکرت بنه اندر بغل

رو نشین خاموش چون مشتان کور / برتر از فهم تو دارد ماه و مور

ای برادر زینهار غافل مشو / نقد عمر خود مده بر یک دو جو

در جوانی تا توانی راه جو / چاه را بگذار بر نور ماه جو

تا اسیر رنگ بی رنگی شدی / ماه و بودی ولی زنگی شدی

رنگ بی رنگی ز روی رنگ برد / از خدا یک دور صد فرسنگ برد

در تعریف دل و وجه او

معنوی دار و نه صورت آب و گل / جمله معنی نهان باشد به دل

در درون دل هزاران رازهاست / ذکرها و فکرهای اندازه هاست

مقصد اصلی

مقصد اصلی ز خلق بود دل / ور نه چه دارد ثمر این آب و گل

در درون دل بود و وای حق / می نباشد در برونش جای حق

جای خاص اخلاص حق اندر دلست / گر چه او در ظاهر از آب و گل است

هر کسی همراز و هم غماز هست / در درون قلب همراز هست

هر که از او دلی و دل مرده است / زانکه او ما را به دل آورده است

جمله اسرار نهان اندر دل است / قرب و بعد بندگان زو حاصل است

هر که خوش سازد دلی او زنده است / زانکه او ما را به دل بنده است

در حریم کعبه مالک نرفت / هر که رفت از خویش و از هر کس برفت

تا درون را بنگریم و راز را / نه برون و قال و نی آواز را

گر نبودی مقصد اصلی ز دل / صورت چه ای ان بهر این آب و گل

در نعت قلب ... در این باب بیان کند که اعتقاد فضیلت اول از او خواهد شد

دل بیت او ز کعبه اکبر است / کعبه مقصود حق را رهبر است

بیت معمور خدا قلب است قلب / زنگ جان از باطنش کرده سلب

عرش و لوح و کرسی اندر دل بود | قرب حق از قرب دل حاصل بود
قلب مردان حق از نور حق است | پای تا سرشان ضیا و مطلق است
مرد صاحب دل اگر از دل نفس | برکشد آتش فتد بر خار و خس

هرچه دارد این جهان و آن جهان | نیک و بد در شهکارا نهان
سیر هر یک مر حقرا رهبر است | بر مدارج حضرت او باکثر است
زانکه علمی باید و نیابد هر جهت | از می وحدت شد و مخمور رست
انجهان چون نیست جز جای کمند | انجهان باید به چندینه او
چون جدل دیگر باید و دنی | هست مخصوص خداوند غنی
هرچه خواهد باشد و صاف الکلال | هست محبوب خدا از خود بجدل
هر که فقرش بیشتر محبوب تر | صبر او زاین بد زاد خوب تر
پس دران دنیا بد از اثبات | ستعد هر بد نی اولیاست
زانکه باید مطلع از هرچه هست | کرد از ... از بد است

[illegible]

پس بد هرچند سنگین تر بود | اجر و مزدش خوب و رنگین تر بود
هر که قربش بیش رد بر وی بد | ... انه رحقا باد و بد
تیغ طفل است از نه تیغ او دوم | بهر اصلاح وجودش از عدم
جهد او بر تیغ و این بر دفع او | جهد او بر خون و این بر رفع او
تیغ استا نیست جز حب و داد | تیغ طفلان نیست جز خونریز و داد
این ز علم و لطف و دوست کرم | او ز جهل و حمق و دو رویست دائم
گر به انه شهد و شیرینی تیغ | میکند بر تیغ زن سعی و دریغ
چون نه انه درد امراض و وجع | هم نه بیند صحت و بهتر وجع
پس بد از هرچه دانی برتر است | چون فزون گردد بر حق بهتر است
قول ما اوذی نبی مثل ما | گفت اوذیت زاحمه گوشنا
این عالم هر چه خفته همند | در بلا و ضرب سختگمند
رحمت اینجا قسمت نیکان بود | راحتش مقدوم بد دیبان بود
دشمنی حق کند نعمت فزون | دوستیش میکند از رنج خون

از پی حسن القضا سوء القضا	چهره بگشاید بفضل ما سعی
پس رضا ده و رقضای خود بهن	تا حسن گردی بیع وجه حسن
گر رضا گردی بتقدیر خدا	اجر بر خواهی شد آنگه چندی
دار هی از غصه و درد و الم	یعنی بر فرق رو چون قدم
می نگردی گر رضا بر داد حق	گردی از حق نار سوزان مستحق
نعره ها گر می زنی رسوا شوی	در میان قصه دعوی ها روی
چون نمی دانی قضا یا نیک و بد	بی نصیب از خیرها تا ابد
در بیان نکوهش آن دوستان	ظاهری
دوست باید کز تو باشد پیش رو	تا بری از رهروی او در گرو
دوست چون عاقل فرزانه جو	رهروی کامل و مردانه جو
دوست هر نا بخردی بر سر مزن	آب جهل خویش را تو بر سر مزن
لب چه شد و ساز ها در جهان	بر هوا عالم شده از شر نهان
آشنا بگل بشکفته گل آمد روز	میشود عطر گل از گل در برو روز

دوست را از آشنای او شناس	طبع و خو بشناس از رنگ و لباس
نسبت هر آشنا با دوست اوست	زانکه هر نکته همچون مغز و پوست
باطن هر کس بدان از کار او	گرچه در باطن بود آن کار جو
آشنا از گر نمانی با ملک	سیر خواهی هم چرخ و فلک
همنشین خوخوی آرد بیار	خو بگیر و جنگ بازی و شکار
از شیطان میشوی یکدم رفیق	میشوی شیطان رهزن در طریق
هیچ قطع نسب مکن یار را	قوت و صحت مجو بیمار را
زانکه در رهروی از یکدم جهل	کسب باید زهر طبع سهل
دوزخ آتش را فوا چون حباب	پر شود از جهلش او ران گلاب
پیش زنان گر مرد شنید نام	خوی زن پیدا نماید سست نام

قصیده شیخ ابوعلی سینا [illegible]

عبدالله ابن سینا بود پدر شیخ که از جمله عمال و کفات بلخ بود و در زمان امیر نوح سامانی
به بخارا رفته وزراء امیر او را بجهة عمل بقریه خرمیثنه فرستادند عبدالله در آن قریه زنی ستاره نام گرفت
شیخ ابوعلی سینا در شهر صفر سنه ثلث و سبعین و ثلثمائه متولد شد چون پنج ساله شد پدرش از خرمیثنه
به بخارا انتقال نمود ابوعلی را بمعلمی سپرد شیخ در ده سالگی علم اصول ادبیه و قواعد عربیه را کما یجب ضبط
نمود و آنگاه پیش محمود مساح بقال که در علم حساب مهارت تمام داشت مطالعه نمود و بعد از آن پدر شیخ ابوعبدالله
ناتلی را بخانه خود آورده ایساغوجی منطق و اقلیدس و مجسطی را درس گرفت و در علم فقه از زاهد اسمعیل را درخانه بعد از آن
بمطالعه علوم طبیعی و الهی مشغول گشت و بعلم طب رغبت نمود شیخ در اوقات هرگز شبی تمام بخواب نرفت و روزها
بغیر از مطالعه کاری دیگر نمیپرداخت در سن هیجده سالگی در تحصیل فنون علم معقول و منقول فراغت یافت در بخارا
که بمطالعه مشغول بود امیر نوح را مرض صعب روی نمود و اطبا از معالجه آن عاجز شدند شیخ با ایشان از معالجه پادشاه
سبب صحت آورد مقدم درگاه شد و از امیر رخصت خواست که بکتابخانه بخارا که در آنجا کتب نفیسه بی
دست و غریب جمع بود درآید آن کتب غریبه نفیسه را مطالعه میکرد و بعد از آن آتش افتاده کتابخانه سوخت حسودان
نسبت دادند گفتند شیخ عمداً آتش انداخته این شغل تصنیف شد و در سن بیست و دو پدرش رحلت یافت
سلاطین سامانی پریشان شدند شیخ از آنجا بخوارزم رفته بنزد علی ابن مامون خوارزمشاه رفت و در آنجا علما
در آن وقت که تخت سلطان محمود غزنوی در مرتبه استقلال رسید بعضی از اهل حسد و عناد بعرض
سلطان رسانیدند که شیخ ابوعلی بمذهب است ابوالفضل حسن میکال را فرستاد شیخ خفیه بیرون رفت که
خوارزمشاه غرض سلطان را معلوم کرده [illegible] گفت قبل از آنکه فرستاده سلطان برسد هر کاری که [illegible]

[illegible]

پانصد هزار
ربع کرور است

ده کرور
ملیان

مملکت یوروب
اوروپا هم گویند

از جمله ممالک یوروب روسیه است
پنجاه و شش ملیان و پانصد هزار تن انسان
و دو کرور الغوص [illegible] از آنجمله چهارصد و چهل
و شش هزار و ششصد و چهل و شش [illegible]

لشکر سواره و پیاده روسیه
هشتصد و دو هزار تن بود

خراج
چهارصد و سی و چهار ملیان فرانک

جزایر عظمه انگلیس بیست و سه ملیان و چهارصد هزار تن از مردم
در آن جزایر است از آنجمله سه کرور و یکصد و بیست و چهار هزار تن
در لندن خراج یکصد و نود و هفت کرور و سیصد هزار تومان باشد

هر سالی چهار دانگ سیم انگلیس
شش دانگ زر باشد

فرانسه سی و دو ملیان مردم خراج یکصد و شصت و یک کرور فرانک

پروسیه ده ملیان و یکصد و چهار هزار تن خراج دویست و پانزده ملیان

آل عثمان نوزده ملیان مردم خراج سیصد و شصت ملیان

[illegible]

وفات حضرت ابراهیم سه هزار و سیصد و [illegible] سال از هبوط
عمرش یکصد و هفتاد و پنج سال

ولادت ابن ابراهیم
سه هزار و چهارصد و دو سال از هبوط آدم

اسکندر رومی
پنج هزار و بیست و [illegible] سال از هبوط آدم

[illegible]
دو هزار و سیصد و نوزده سال از هبوط آدم

وفات یعقوب سه هزار و پانصد و [illegible] سال از هبوط

ولادت شعیب
سه هزار و سیصد و [illegible] سال از هبوط

اسلام یوسف [illegible]
سه هزار و پانصد و پانزده سال از هبوط آدم

وفات [illegible] سه هزار و ششصد و [illegible]
عمرش صد و ده سال

خواجه ایبک در خراسان و در آن جنبه نعمان از ایک بخراسان نامه بخواجه فرستاده

در جواب خواجه نوشته

ایخواجه بعد از این طمع از زندگی ببر   از آنکه گشت مسند خانی تمام

ای باد اگر به بخارا گذر کنی زنهار عرضه ده تو بدین سان پیام   وانکه بگو ز زاده وفا کرده را

کار گشته کینه خواجه خاص و عام   امید علی نکرشیدر که میرسد شاه ستاره خیل سپهر احتشام

بشه جواب خجانی هزار کرده چنانکه گفته حافظ شیرین کلام   چندان کرشمه ناز سهی قدان

کاید بجلوه سرو صنوبر خرام   بندگان حضرت شاه و ندیم تخت برجیّه عالم احتشام

علم جهانت در حضرت ابوالعز کنجوی نشاء گردید بعد در تبریز از کوه سرخاب مدفون است

آذربایجان

آذر بن ایرن بن اسود بن سام نقل کرده اند که در عهد گشتاسپ پور زند گشتاسف آذرباد نام
شخصی دعوی نبوت کرده جمعی کثیر او را به پیغمبری قبول کردند گشتاسپ او را کرده فلزات بر روی سینه او
گداخته منقر گشته اینجمعی زیاده اعتقاد مردم شد اردبیل از اقلیم چهارم طولش قب عرضش لح
از ابنیه کیخسرو بن سیاوش کیانی است مزار شیخ صفی الدین اسحق در آنجاست قلعه مشهور روئین دژ
که در وقت معارضه کیخسرو و فریبرز در زمان سلطنت فتح آن قلعه را رفع آن دعوی قرار دادند که
اول فریبرز با طوس رفته بود بیحاصل برگشته بعد از آن کیخسرو با گودرز رفته آن قلعه را تسخیر و همانجا آتشکده
طرح دار الملک نهاد اردبیل را بخته پیلقان از اقلیم پنجم طولش حمل عرضش لط از ابنیه
قباد بن فیروز ساسانی است تبریز از اقلیم چهارم طولش فه عرضش لح از ابنیه زبیده
دختر جعفر منصور دوانقی شمس الدین از بزرگان طبقه صافیه صوفیه تبریز مرشد
جلال الدین رومی چون مشهور است اشعار که تخلص او مذکور است از علماء است

مراغه از اقلیم چهارم

خراسان حدودش از یکجانب توران از یکجانب عراق از یکطرف هند و از یکسو بطبرستان
ابیورد و اندخود دشت خاوران است مسقط الرأس پادشاه و شاعر انوری و خواجه الدین

انوری و هو اوحدالدین اصلش از ابیورد و در اول حال خاوری تخلص میکرد و در اخر باستدعای

عماره استاد خود بتغیر تخلص داده از عهد دولت سامان که استاد رودکی قانون شاعری

درست کرده چهار کس که در فصاحت سخندان بوده اند گویند که با ایشان دم برابری زند

اول حکیم ابوالقاسم فردوسی دوم شیخ نظامی قدس الله سره گنجوی سیم شیخ سعدی شیرازی

چهارم حکیم انوری ابیوردی در هر رشته منظوم بطور تحقیق سخنها گفته و در عهد دولت سلطان

سنجر حکیم انوری را در تنجیم از زمان بوده نظر با آنکه اجتماع کواکب سبعه در برج میزان که برج بادیست

اتفاق افتاد حکم کرد که طوفان هوائی خواهد شد چنانچه در برجهائی اجتماع شده در عهد نوح

طوفان مائی شد جمعی از این مخوف مکانها برای ساختند اتفاقاً حکم صحیح نشد که

چراغ که در سر مناره بود فرو نشسته حاجی سلطان در زبان او را مطایبات ساختند حکیم بیمناک بعاذر

شد گفت سبب این خواهد شد گفت انوری که از اثر بادهای سخت ویران شود سرای و کاخ سکندر

در روز حکم تو نجنبید هیچ باد یا مرسل الریاح تو دانی و انوری که در زمانه چنگیزخان در طالع میزان

تولد شده که عالم خراب اگرچه شد و حکم در سنه در بلخ رحلت یافته جمال الدین عبدالرحمن جامی

شاگرد شیخ سعد الحق والدین کاشغری که یکی از پیران سلسله نقشبندیه بوده مشهور سلسله

نظم کشیده مشهور به سبعه تحقیق در زمان سلطان ابوسعید گورکانی مشغول بوده ... یک سال ...

مصراع

از شک آبی زر خورشید نور بیم

چهار نفر بوده اند هر نفر سنجر بن سلطان محمود رفت انوری را ابوسعید فرار کرده اند و در بیابانها گذر

خوارزم و ابیورد بود ابوسعید فوت شد انوری به حال پریشان به ابیورد رسید و از آنجا به جرجان

در کار روزگار منزل نمود و کیفیت خوش حال خواهرزاده ابوسعید که در جرجان صاحب تاج بود اطلاق

افتاد و معالجه کرده در آنجا ماند چون حسن از خوارزم مراجعت کرد سلطان محمود و صورت انوری را

بنجه و کافه انشاء نیره ممالک فرستاد صورتی هم ترتیب داده برسم فرستاد بوده بعوض شیخ را شناخته احترام کرد

سفارش اظهار اتقادی با احوال ملک راه یافت شیخ از استرآباد به ولایت عزم رفته در آنجا صحبت الدوله بنا کرد

خویل قبله بود معالجه کرد در این اثنا سلطان عزم تسخیر عراق نمود شیخ بقزوین رفت از قزوین به همدان

حاکم همدان شمس الدوله بود مرض قولنج عارض بود به طبابت نمود صحت یافت در وزارت شیخ را گذار

نمود بعد و علیان فاند شیخ را غارت کردند و باز مرض حاکم عود نمود و وزیران در وزارت قضیه

ابوعبید خواهش کتب ارسطو نمود کتب طبیعیات شفا را در آنجا تالیف کرد وفات شیخ ابوعلی سینا

در جمعه رمضان سنه سبع و عشرین و اربعمائه ۴۲۷ شصت و سه عمر بوده اند چهار رساله بعضی سعدی ...

بمرض قولنج در سر صحیح

[illegible]

الحمد لله الذی بقدرته [illegible] و [illegible] علی [illegible] والصلوة [illegible] الطاهرین [illegible]

[illegible] والصفات [illegible] و بعد چون [illegible]

[illegible] و [illegible] دنیا و [illegible] پس [illegible] نفسکم

[illegible] بعیر [illegible] و حدیث شریف [illegible] حضرت

[illegible] اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا من ثلث منها صدقة جاریة [illegible]

[illegible] المرضات [illegible] الی الله [illegible] وقف [illegible] و کان [illegible]

[illegible] معارف [illegible] مجالس [illegible] کرد و ذکر

[illegible] حضرت سید الشهداء [illegible] علیه السلام [illegible]

[illegible] و معارف [illegible] الکرام [illegible]

[illegible] تخصیص [illegible]

[illegible] و [illegible]

[illegible] الله [illegible] و بعد از [illegible]

از آن [illegible] و ذکر [illegible] الله [illegible]

[illegible] ناظر [illegible] علما [illegible]

[illegible] واقف [illegible]

۱۳۸ [illegible]

[illegible]

[illegible]

شرح [illegible] کعبه [illegible] اصحاب [illegible] حضرت رسول [illegible] از جمله چهار کس بود که [illegible] بودند [illegible] شدند

اول [illegible] زبیر دوم سعد بن عباده سیم احنف بن قیس چهارم شریح [illegible] سال [illegible]

یکصد و بیست سال [illegible] هجرت [illegible] در سال [illegible] هجری [illegible]

هود [illegible] هزار و [illegible] از هبوط حضرت آدم گذشته [illegible] اول [illegible] آدم [illegible]

[illegible] حضرت هود [illegible] نام هود [illegible]

[illegible] ضحاک [illegible] هزار و نهصد و نوزده سال بعد از هبوط حضرت آدم [illegible]

[illegible] بن عاد بن عوص بن ارم بن سام بن نوح علیه السلام [illegible] ضحاک [illegible]

[illegible] حضرت صالح [illegible] هزار و نهصد [illegible]

[illegible] هبوط آدم [illegible] عزرا [illegible] عزیر [illegible] چهار هزار

و نهصد [illegible] بعد از [illegible] آدم [illegible] لقب آن حضرت [illegible]

[illegible] نسخه تورات حضرت عزیر [illegible] کتاب مبارک را از بر [illegible]

حضرت یوسف یکصد و ده سال عمر [illegible] در سال [illegible] هزار و [illegible] بعد از هبوط آدم [illegible]

[illegible] وفات حضرت یعقوب [illegible] هزار و [illegible] بعد از هبوط آدم

ولادت شعیب [illegible] سال [illegible] هزار و [illegible] بعد از هبوط آدم [illegible]

[illegible] هزار و [illegible] و پانزده از هبوط آدم گذشته

[illegible]

فاعلم اول من [illegible]
صنع الله تراب من القطن
واظهر الكتان والابريسم [illegible]
وكان قبله القروف واول من
لبس الخز كالصمور والسنجاب هوشنگ

واعلم ان كلما تبعد عن [illegible] من [illegible]
بالشمس والملاحات [illegible]
بونانی [illegible] لفظ یونانی

در عهد افریدون عمل [illegible]
اول من وضع [illegible] [illegible]
اول من عمل قصعة لشرب الماء واللبن [illegible]

[illegible] اول من [illegible] [illegible]

فائده بعضی از [illegible] معقولات فرق میکذارند میان انسان و سایر حیوانات باینکه انسان را نفس ناطقه هست و ادراک کلیات میکند بخلاف حیوانات [illegible] و بعضی از ایشان [illegible] نفس ناطقه و ادراک کلیات از سایر حیوانات [illegible] حال آنکه ایشان را احاطه بعوالم [illegible] نیست و در کتاب [illegible] از شیخ مقتول نقل کرده که او میگوید حیوانات را نفوس ناطقه مجرده هست هم چنانکه مذهب قدماست و شیخ ابو علی [illegible] [illegible] تصحیح کرده بصعوبت فرق میان انسان و حیوانات [illegible]

[illegible]

شهادت شهید ثانی یعنی شیخ زین الدین
در سال نهصد و شصت و شش

وفات حافظ شیرازی
در سنه هفتصد و نود و دو

علی ابن حسین ابن موسی ابن بابویه پدر صدوق
[illegible] بود در سنه سیصد و بیست و نه وفات

محمد بن یعقوب الکلینی
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] محمد بن یعقوب [illegible]
[illegible]

وفات شیخ مفید شب جمعه سیم رمضان
در سال چهارصد و سیزده
[illegible]

که [illegible] نوشته بود [illegible] که الحق
[illegible] والشیخ معتمدی
وبعضی گویند نوشته بود [illegible] القول
قول الولدی والشیخ معتمدی
[illegible]

فتح بغداد در سنه ششصد و پنجاه و شش بود

وفات خواجه نصیر طوسی
در سنه ششصد و هفتاد و دو واقع شد
[illegible]

محمد بن علی ابن الحسین ملقب بصدوق
در سال سیصد و هشتاد و یک در بلده ری وفات

جعفر بن حسن ملقب نجم الدین محقق اول
[illegible] وفاتش در سال ۶۷۶
[illegible]

علامه [illegible] حسن بن [illegible] مولدش
در سنه [illegible] وفاتش سنه [illegible]
تلمذ در خدمت محقق اول که خال علامه است [illegible]
با خواجه نظام الدین [illegible]
[illegible]

وفات [illegible] سید مرتضی علم الهدی
در سنه چهارصد و سی و شش

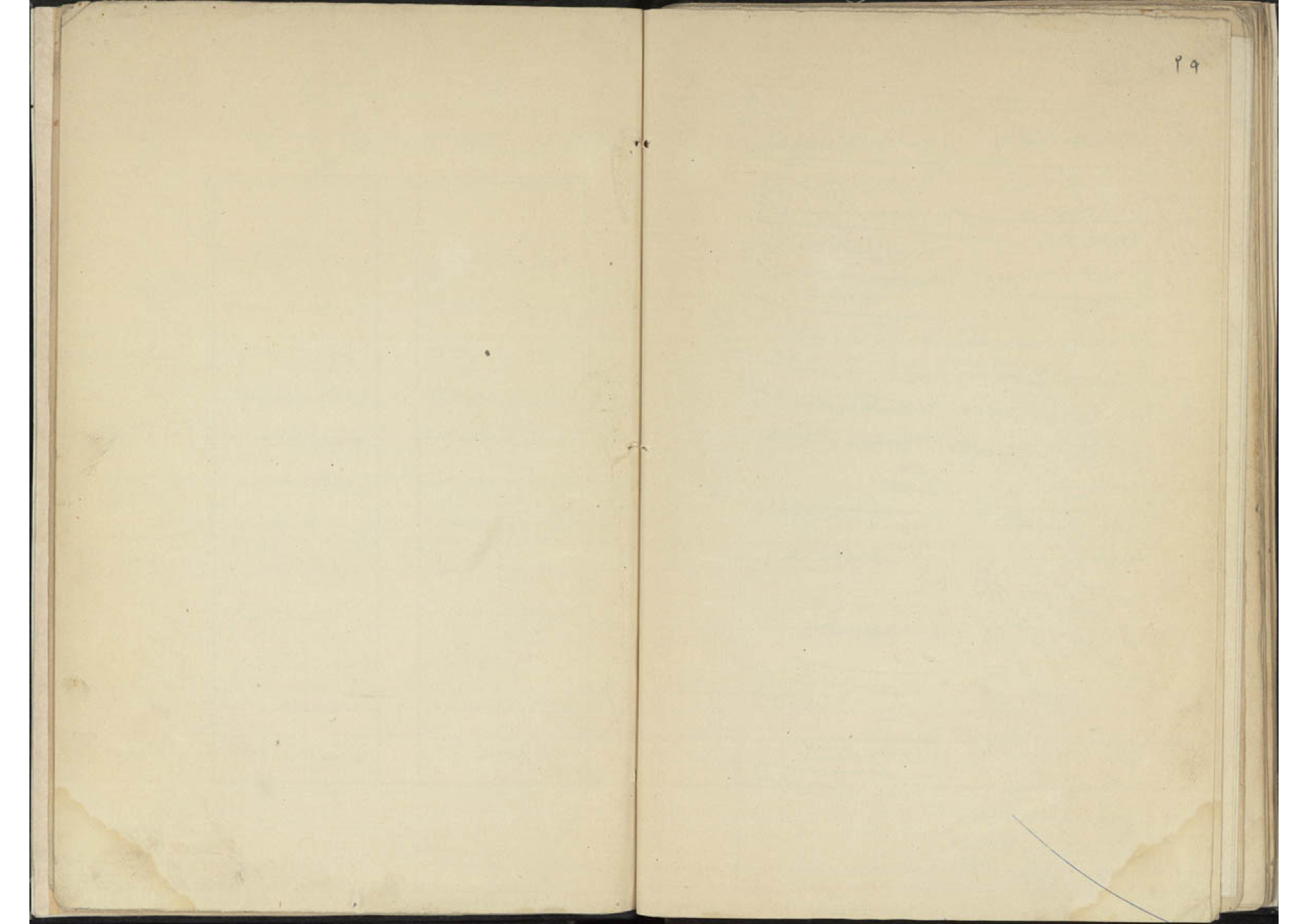
وفات سید رضی
در سال چهارصد و شش

محمد بن علی شهید اول [illegible]
در سنه [illegible] شهید گردید [illegible]

وفات خواجه [illegible] سنه [illegible]

اسم علامه مجلسی محمد باقر ابن محمد تقی

[illegible]

از غره

اقبال کرم می‌گزد ارباب همم را
همت نخورد نشتر آزار نعم را

از رغبت دنیا الم آشوب نگردم
زین باد پریشان نکنم زلف الم را

شهرم به سیاست کشم از نشئه عزت
در چشم وجود از نه نهم پای عدم را

بی‌جا برگ این داغ نهد بر دل سادان
بی مهری من زر و کند روی درم را

این جوهر ذات از شرف نسبت آباست
سود است به ایران ور اگر چه پدرم را

هرچند که در کشمکش جاه و مناصب
کم نام شوند همه دوده هم را

از نقش و نگار در و دیوار شکسته
آثار پدید است صنادید عجم را

تا گوهر آدم نشنیم باز نه ایستد
زاباء خود ارث شیم اصحاب ارم را

اما نبود وصف اضافه شرف ذات
این فتوی همت بود ارباب همم را

این برق نجابت که جهد از گهر من
حجت دگر گوهر ذات اب و عم را

وصف گل ریحان بهوا باز نگردد
هرچند هوا عطر دهد قوت شم را

اقبال سکنه ریحان گیری نظم
برداشت بیلدیت قلم ادعلم را

الحمد لله که بنازم بسبب نعت / اینک بشهادت طلبم لوح و قلم را
نوبت بمن افتاد که گوینده بدوران / آرایشی از نو بدهم مسند جم را
نی نی غلط این نغمه بموقع نسرودم / این نغمه شنیدست که صوت نغم را
دوران که بود تا که آرایش مسند / مداح شهنشاه عرب را و عجم را
آرایش ایوان نبوت که ز تعظیم / خاک در او تاج شرف داده قسم را
روزی که نوشتند همه نقش رسالت / تاریخ تولد بنوشتند عدم را
آیات صحف جمله بشان تو گفتند / حیات تو منظور نشد از امم را
تا شاه علم گشت چو بر منبر و تخت / معلوم نشد فایده کیف و کم را
آنجا که سبک رخش ابد بتکلم / ز هیبت گرانی بنجد گوش اصم را
تاثیر بر هم تو از حلم کواکب / تغییر ده حیلت تو ظلم نعم را
انعام تو بر هر خشم دهن آز / جان تو بتکافته قطره یم را
زان گونه دهد روشنی دل که بیا مهر / روشنگری آینه انصاف تو نم را
در کوی تو تن بر کند مردمک چشم / اجزای وجود خود و اجزای قدم را

ازبس شرف گوهر تو منشی تقدیر / آن روز که بگذاشت اقلیم قدم را
تا حکم نزول تو درین دار نوشته / صد ره بعجب باز تراشید قلم را
از روز که بهمان خشم حادثه از تست / دریا به انصاف تو منع است خشم را
تا کون تو را اصل جهات نخوانند / نشنید قضا زحمت لفظ اهم را
تا جمع جهان در جهت تو نوشتند / سر رشته منقبت تو اطلاق اعم را
تا نام تو را اختر مجموعه نساختند / شیرازه مجموعه نبستند کرم را
تقدیر بیک نامه نشانید دو محمد / لیلی حدوث تو و لیلی قدم را
عز نشان این رقعت نعت صحفات / آهسته که ره برد بتعجیل قدم را
هشیار که نتوان بیکی آهنگ سرودن / مدح شه کونین و مدیح کی و جم را
ثابت نه بیت ار که چند درین شهر / تشبیه حسن چه بسیار و چه کم را
کرم که خود حصر کند ... نقش / این حوصله از کجا نطق و رقم را
دانم زسه از نحو نوشته دهم / تدقیق طرازان متکنه ارباب رسم را
تشبیه زاسب شرف نسب نعت / اینجاست که انداخته مکنون کرده علم را

ترانه

[illegible]

ای داشته ریاست هم تیغ و قلم را
وی ساخته آرایش هم قصر کرم را

این جام که از رای منیر تو فلک ساخت
زد داغ که غنچه گل شهرت جم را

چرخ از شرف خاک درت ساخت طلسمی
گرد ره کلک تو خجسته بود ارقم را

گر شنود از مهر که مرد و کف تست
بیرون فکند سکه ز آغوش درم را

تا گوهر ذات تو بجواهر شمرانه
صد کوه نقش سجده بشست قدم را

گر جای جرأت بنهد هنر افتد
در مرتبه نقصان زند از صفر رقم را

دست تو ز بس لقمان داد بیلجا
در منصب هم دخل بود تیغ و قلم را

هر عطسه که از مغز کمان تو کلنگش به
ریزد بگریبان بقا خون عدم را

از بسکه ز روی تو نسته دارد صحت
عیب لطافت بنشاند سقم را

بنجام ز تدبیر که بچاره نه جست
حور قلم زاده گلستان ارم را

الطاف به انوری و بوالفرج امروز
بهر چه غنیمت شمارند عدم را

بسم الله از اعجاز نفس جان ... بدر
تا من قلم انداز نگیرند قلم را

[illegible]

گرچه بادا ز ره کان چه تراست
حاجت ببرد ز بالا چه بسیار و چه کم را

کوهم که بود زر ز خجالت رسیما
این مایه مسلم نبود حاتم جم را

امکان بود امکان که همه عجز و نیاز است
سرمایه فطرت نه بسلطان چه خدم را

عرضه همه لطف به ما تیز قلم شد
بشتاب که مهران نشود تنگ قدم را

حاکم اصلش از خوارزم است پیشتر اوقات در قسمت ... گذرانیده ماوراء النهر گذرانید و در این فن قانون مشرب بود گویند در صحبت ... سلطان حسین ... ازاده شیخ خراسان کرده بود با جمع کثیر بدیهه ... در فن ... مرقع خود برد مقطع را بدیهه گفته

حسامی را از شاهان مجازست پروانه ... چرا که تخمیها زنده او هم بسکر دارد

ابهر از ... بهار ... سیاوش
آنچه از آنها ده و ار ... قصه

ظهیرالدین فاریابی مداح طغان شاه

وفات سنه ۹۰۳

قطعه
آنکه ... صبح ملیح بغض ...
... از کس ... سفت
... ز ... ز ...

٧

عنبری — رهی عبدالعزیز بن منصور از شاعران [illegible]

چه پیلو بنددا این کف خاک

بگو [illegible] راه پیمایان چالاک

[illegible]

بر طرف کلاه زر ترازوی زر گسند

زان [illegible] که ترازو [illegible] گسند [illegible]

[illegible]

معنعن ریش رخ چه آل طلا [illegible]

که از سپاهان [illegible]

همس میرزا [illegible] در عهد شاه عباس [illegible]

از کتاب [illegible] اصفهان بود ان قطعه [illegible]

میرزا [illegible] مستوفی الممالک گفته

[illegible] مستوفی الممالک [illegible]

[illegible]

چه آزاد [illegible] ریش [illegible]

چه حاجت [illegible] سلطان [illegible]

بس [illegible] ریش [illegible]

که سلطانیت [illegible] سلطانی

نیساریه [illegible] بیت [illegible] المقدس

ار [illegible] الجراح

غنیمت روم را قسمت کردند در دمشق

هر سواری را که اسب عتیق نژاده بود

بیست و چهار هزار مثقال زر سرخ بهره دادند

[illegible] جان [illegible] عتیق راه سهم [illegible]

[illegible] سهم دادند [illegible]

[illegible] زر سرخ [illegible]

چون نوبت [illegible] العوام رسید کف [illegible]

[illegible]

[illegible] سهم [illegible]

[illegible] جابر بن عبد [illegible]

[illegible]

قال [illegible]

[illegible]

